

2. Голованець О. М. Використання опорних конспектів, таблиць, схем на уроках біології та природознавства як основа креативного мислення учня [Електронний ресурс] osvita.ua/doc/files/news/396/39607/Robota.doc

3. Клепко С. Ф. Інтегративна освіта і поліморфізм знання / С. Ф. Клепко. – К.– Полтава – Х. : ПОПОПП, 1998. – 228 с.

4. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання: метод. посіб. для студ. / уклад.: Л. Л. Бутенко, О. Г. Ігнатович, В. М. Швирка. – Старобільськ, 2015. – 112 с.

5. Шулдик В. І. Сучасні освітні технології на заняттях з біології: навч.-метод. Посібник / В. І. Шулдик, Н. В. Чудаєва, Г. О. Шулдик. – Умань: ПП Жовтий, 2011. – 285 с.

УДК 908:57

МОЖЛИВОСТІ КРАЄЗНАВСТВА В РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ

Г. М. Міхеєва¹, І. І. Фаріон²

^{1,2} Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Освіта дітей завжди починається з ознайомлення з найближчим навколишнім світом і людьми, які живуть поряд. Саме цю роль виконує краєзнавство. «Мета краєзнавства, – за словами відомого географа М.М.Баранського, – пізнати своє, близьке і в природі, і в людині. Воно простіше, а тому більше зрозуміле, ніж чуже й далеке».[1]

Виходячи з цього, під терміном «краєзнавство», як правило, розуміють таке краєзнавство, метою якого є всебічне і синтезоване вивчення свого рідного краю, своєї малої батьківщини. Це всебічне бачення певної частини території країни (села, міста, району, області), тобто її природи, населення, господарства, історії і культури. За визначенням О.С.Баркова: «Краєзнавство - є комплекс наукових дисциплін, різних за змістом та своїми методами дослідження, але таких, що ведуть у своїй сукупності до єдиної мети – наукового і всебічного пізнання краю». Отже, в широкому розумінні краєзнавство – це вивчення рідного краю, природи, етнографії, культурно-обрядових, духовних та фольклорних надбань населення і сучасності. [3]

Переважає більшість учнів нашої держави успішно засвоює шкільну програму. Та в сучасних умовах цього вже недостатньо. Учні повинні одержувати не лише певну суму знань, а й навчитися самостійно поповнювати їх, орієнтуватися в потоці наукової інформації, вміти зіставляти свої бажання і вчинки із суспільними принципами і нормами, брати активну роль у великих державних перетвореннях. Краєзнавство, з методологічного прийому перетворилося у загальнопедагогічний принцип. Воно стало для вчителя фундаментом у викладанні всіх шкільних дисциплін, а для учнів краєзнавство є основою розширення їх уявлень про загальні закономірності природничих наук. Дослідження рідного краю сприяє здійсненню загальної освіти,

поглибленню знань, умінь і навичок учнів, розвитку їх здібностей і пізнавальної активності, свідомому вибору ними майбутньої професії.

У статтях 11 та 54 Конституції України наголошується, що держава буде сприяти консолідації та розвитку української нації, її національної свідомості, традицій, культури. Саме вивченням цього займається краєзнавство.

В науково – освітній діяльності краєзнавство виконує кілька функцій. Перша функція полягає у формуванні і розвитку взаємин між людьми. Люди з краєзнавчими інтересами розвивають колективну діяльність. Краєзнавці збирають і обробляють зібраний матеріал, виготовляють наочні посібники, беруть участь в охороні природи, пам'яток історії та культури.

Другою функцією є навчально-освітня просвіта. У процесі краєзнавчої діяльності учні набувають знань про рідне навколишнє середовище. Ці знання конкретні і пов'язуються з відповідними темами шкільних курсів природничих дисциплін.

Виховна функція краєзнавчої роботи в тому, що вона допомагає дітям наблизитися до умов життєвої практики, стати співучасниками суспільно-корисної праці, набути рис громадянина, відчувати себе справжніми господарями землі.

Четверта функція полягає у виробленні практичних умінь та навичок шляхом виконання багатьох практичних робіт. До них належать уміння проводити елементарні дослідження в природі (вивчення типу ґрунту, спостереження в природі за способом життя тварин, за рослинами тощо), збирати та зберігати краєзнавчий матеріал. В процесі краєзнавчих досліджень в учнів виховується спостережливість, уміння виявляти зв'язки і взаємозв'язки в природі і суспільстві. Вони навчаються орієнтуватись та проводити вимірні роботи на місцевості, спостерігати за природними явищами і відповідним чином опрацьовувати ці спостереження, визначати гірські породи і мінерали, ґрунти, рослини і тварини та складати відповідні колекції і гербарії. Учні ознайомлюються з найпростішими гідро- і лісомеліоративними заходами, навчаються опрацьовувати статистичні показники і графічно їх оформляти, виготовляти різні макети й моделі, малювати, фотографувати тощо.

У краєзнавчій діяльності можна виділити два етапи: навчально-освітній та науково-дослідний. На першому етапі учні набувають певних знань про свій край, оволодівають елементарними вміннями і навичками працювати самостійно. На другому етапі учні ведуть науково-дослідницьку діяльність. Самостійно або колективно вони досліджують певні явища (наприклад, вплив людини на флору та фауну, вплив різних факторів на життєдіяльність організмів тощо).

Головним призначенням краєзнавства – є використання здобутих краєзнавчих знань у викладанні навчальних предметів у школі. Важливо те, що краєзнавство не повинно розглядатися окремо від інших предметів. Міжпредметні зв'язки відіграють велику роль у розумінні дитиною важливості краєзнавчого дослідження.

Краєзнавству належить велика роль у здійсненні основних принципів навчання, обґрунтованих педагогічною наукою. Вивчення навколишньої природи і господарської діяльності людини, активне ставлення учнів до

природного оточення і посилює їх участь у доцільному його перетворенні в інтересах суспільства є найкращим засобом здійснення одного з основних дидактичних принципів – принципу свідомості в навчанні. Використання краєзнавчого матеріалу в навчанні дає можливість конкретизувати найскладніші абстрактні поняття, зробивши їх більш дохідливими, життєвими. Розуміння учнями суті явищ – найважливіша умова свідомого засвоєння ними навчального матеріалу.

Як відомо, успішному засвоєнню навчального матеріалу сприяє додержування принципу наочності. Реальне життя – дуже надійний засіб унаочнення навчання. У процесі спостереження, дослідження місцевих природних і суспільних явищ учні легко засвоюють особливості будь-яких навіть далеких об'єктів.

Провідним принципом навчання є міцне засвоєння знань. Здійсненню його, крім інших умов, сприяє активізація навчального процесу, збудження в учнів інтересу до певної науки, розкриття їм практичного значення її, закріплення теоретичних знань вправами і, особливо, практичними роботами дослідницького характеру. А зазначені умови забезпечення міцності знань саме і створюються в процесі краєзнавчих досліджень, які проводять учні.

Ознайомлення з навколишнім життям надзвичайно розширює кругозір учнів, бо життя — це найцікавіша книга, кожна сторінка якої має невичерпні джерела знань з усіх галузей науки.

Краєзнавство відзначається як життєзнавство, як таке вивчення учнями під керівництвом учителя навколишньої природи, життя і праці людей, суспільних відносин, яке формує їхній світогляд, їхні переконання, створює активне ставлення до навколишнього світу, допомагає виховувати характер.

Багатогранність інтересів учнів шкіл та інших навчальних закладів змушує вчителів диференціювати краєзнавчу діяльність. Така диференціація краєзнавства сприяє охопленню великої кількості учнів, тісному взаємозв'язку програмного матеріалу шкільних дисциплін з краєзнавчим матеріалом, дає змогу тісніше пов'язати навчання з життям, посилити навчально-виховну функцію і ефективність педагогічного процесу. [2]

У шкільній практиці якість краєзнавчої роботи залежить від багатьох педагогічних чинників. Рівень методичної підготовки вчителя з краєзнавства, допомога громадськості, позитивне ставлення дирекції школи до організації краєзнавчої діяльності - все це в єдиному комплексі забезпечує успіх навчально-виховного процесу під час вивчення рідного краю.

Література

1. Тімець О.В. Значення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства / Тімець О.В. – Рідна школа. – 2002. – Серпень-вересень. – 57–58 с.
2. Тімець О.В. Підготовка майбутнього вчителя географії і біології до краєзнавчо-туристичної роботи з учнями: автореферат дис.на здобуття наукового ступення кандидат педагогічних наук: спец.13.11.04 «Теорія та методика професійної підготовки освіти»/ Тімець О.В. – Київ, 2001. – 27с.
3. Трефяк Я. Методика краєзнавчої роботи в школі / Я. Трефяк // Історія в школах України. – 2002. – №1. – 33–37 с.

GOOGLE-ФОРМИ ЯК ЗАСІБ КОНТРОЛЮ БІОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

В. П. Нехрещенко¹, Л. А. Константиненко²

^{1,2}Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Одним із актуальних питань сьогодення у галузі методики викладання біології є використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що обумовлено специфікою навчального предмету «Біологія». Кожен висококваліфікований вчитель біології повинен вміти не тільки використовувати ІКТ на уроках, а й правильно вибирати і застосовувати саме ті технології, які відповідають змісту та меті вивчення біологічних дисциплін у закладах середньої освіти, а також індивідуальним, віковим та психологічним особливостям учнів [3]. Вчені В. О. Смірнов і В. П. Соломін досліджують проблеми інформатизації навчального процесу з біології, пов'язані з формуванням її навчально-методичного комплексу та підготовкою вчителів біології до роботи в умовах відкритого інформаційного суспільства [5]. Учителі-практики, О. В. Богачук, О. І. Нечитовська, В. І. Проценко, О. В. Тасенко, З. П. Хаблак, І. В. Хом'як, розглядають питання використання комп'ютерних програм та Інтернет-ресурсів при викладанні певних тем шкільного курсу біології [1]. Вчителі закладів середньої освіти повинні запроваджувати в навчальний процес різноманітні ефективні методи і прийоми вивчення навчального матеріалу та контролю якості знань. На сьогоднішній день досить великої популярності набуває використання Google-форм.

Google-форми – це один з типів документів, доступних на Google Docs. Сервіс широко використовується для проведення різноманітних опитувань, зокрема і для тестової перевірки рівня засвоєння біологічних знань. Google-форми використовують, як тестову платформу, що позбавляє від паперової тяганини, крім того, результати тесту не загубляться, так як зберігаються в хмарі Google [2].

Метою даної статті є з'ясування основних аспектів використання Google-форм, як засобу контролю якості біологічних знань учнів закладів середньої освіти.

Технологія Internet-опитування або ж тестування дозволяє значно підвищити рівень досліджень чи перевірки знань, охопити більшу кількість опитуваних учнів і, водночас, знизити трудові витрати з обробки даних для вчителя. Даний процес можна умовно розділити на три етапи: створення анкети або тесту (самостійно чи сумісно з іншими дослідниками), власне проведення самого опитування (тестування) й аналіз отриманих результатів. Усі ці три етапи можна провести з використанням сервісу Google-forms.

Вчителю біології безкоштовно можна створювати необмежену кількість опитувань, анкет, тестів і запрошувати необмежену кількість учнів. Окрім того, завдання можуть варіювати у різних напрямках біології та включати питання з теми конкретного уроку, загальної теми або ж навіть цілого курсу [4].

Google-forms дозволяє створювати форму з різними елементами або типами питань (табл.). Будь-яке питання можна зробити обов'язковим для